

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญสถาบันหนึ่งในสามสถาบันหลักของชาติไทย เป็นที่มาและถ่ายทอดวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ โดยมีวัดเป็นหน่วยปฏิบัติการหลักของสถาบันพระพุทธศาสนา วัดเป็นทุกอย่างของสังคม เป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้คนในชุมชน สังคม และเป็นศูนย์กลางกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคม เป็นส่วนประกอบที่จะขาดเสียไม่ได้สำหรับชุมชนในแต่ละระดับ โดยมีพระสงฆ์เป็นตัวแทนของวัดในการปฏิบัติกิจกรรมทางสังคมของวัด ทำให้พระสงฆ์มีความสัมพันธ์กับสังคมอย่างแนบแน่นเช่นเดียวกับวัด พระสงฆ์จึงมีลักษณะของความเป็นผู้นำในทุกกิจกรรมที่เกิดขึ้นในวัด เมื่อวัดเป็นศูนย์กลางที่รวมจิตใจ พระสงฆ์ก็มีฐานะเป็นผู้นำทางจิตใจของชุมชน เป็นศูนย์รวมแห่งความเคารพเชื่อถือและความร่วมมือต่าง ๆ นับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน วัดมีบทบาทสำคัญยิ่งในการสืบทอดพระพุทธศาสนา ทั้งเป็นแหล่งเผยแผ่วิชาการศึกษาต่าง ๆ ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมของไทยส่วนใหญ่มาจากวัดทั้งสิ้น ในขณะเดียวกัน พระสงฆ์มีบทบาทเป็นผู้นำชุมชนเป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจ หรือแม้แต่กิจการสาธารณประโยชน์ทางสังคม พระสงฆ์ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วย ดังนั้นวัดและพระสงฆ์ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อชุมชน ทั้งนี้แต่ละชุมชนหรือหมู่บ้านต่างมีวัดประจำเป็นศูนย์กลางของการประกอบพิธีกรรม และการทำกิจกรรมต่าง ๆ วัดเป็นสมบัติร่วมกันของคนทั้งชุมชนที่ทุกคนจะต้องช่วยกันอุปถัมภ์ค้ำจุน และช่วยกันดูแลปกป้องรักษาไว้ พระสงฆ์จึงอยู่ในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อวิถีชีวิตของคนไทยสืบต่อมาจนถึงทุกวันนี้^๑

วัดและพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญแก่ประชาชน และสังคมมาตลอดไม่ว่าจะเป็นแหล่งให้การศึกษา การอาชีพ การรักษาโรค การพิจารณาตัดสินความ การให้คำแนะนำสั่งสอน และปรึกษาสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจรวมทั้งกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่รวมอยู่ในวัด ต่อมาบทบาทดังกล่าวได้ลดน้อยลงตามสภาพความเจริญ และการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง มีการแบ่งความรับผิดชอบ กิจกรรมบางอย่างที่วัดเคยมีบทบาทออกไป ความสัมพันธ์ระหว่างวัด และพระสงฆ์กับประชาชนก็ห่างกัน ขาดการส่งเสริมการให้ความร่วมมือในกิจกรรมการงานบำรุงดูแลรักษาวัด และกิจการในพระพุทธศาสนาเท่าที่ควร ส่งผลให้โอกาสของประชาชนที่จะได้ศึกษารับรู้หลักธรรมทางศาสนาน้อยลง มีผลให้คุณธรรมจริยธรรมในสังคมเสื่อมลง ประกอบกับมีวัดหลายแห่งได้มุ่งเน้นการพัฒนาในด้านวัตถุ มีการก่อสร้างที่ใหญ่โตสวยงามใช้งบประมาณจำนวนมาก ทำให้เกิดความจำเป็น และไม่สอดคล้องกับสภาพชุมชนเศรษฐกิจ และการใช้งานเกิดการทำลายสภาพแวดล้อมของวัดมุ่งหารายได้เข้าวัดมากเกินไป พระสงฆ์ไม่สนใจศึกษาเล่าเรียนรวมทั้งการปฏิบัติ และเผยแผ่แก่ประชาชน ทำให้เกิดวิกฤติศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้องค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง

^๑ พระราชวรเมธี (ประยุทธ์ ปยุตโต), ทางสายกลางของการศึกษาไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๐), หน้า ๒๐๙.

คือวัดและพระสงฆ์ ตลอดถึงพุทธศาสนิกชนได้มีการฟื้นฟูพัฒนา กำหนดแนวทางดำเนินกิจการ พระศาสนาให้มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพสมบูรณ์เป็นศูนย์รวมจิตใจโดยพระสงฆ์เป็นผู้นำใน การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และช่วยชี้แนวทางที่ถูกต้อง^๒

ลุ่มน้ำท่าจีนเป็น ๑ ใน ๒๕ ลุ่มน้ำหลัก ที่ตั้งอยู่ในภาคกลางของประเทศไทย มีพื้นที่ลุ่มน้ำ รวม ๑๐.๘๖๘.๔๓ ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ ๔ จังหวัด คือจังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดชัยนาท จังหวัดนครปฐม และจังหวัดสมุทรสาคร มีแม่น้ำท่าจีนเป็นแม่น้ำสายหลักที่สำคัญของลุ่มน้ำ^๓

แม่น้ำท่าจีนเป็นแหล่งน้ำที่มีความสำคัญอันดับสองของประเทศ และลุ่มน้ำภาคกลางรอง จากแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำท่าจีนแยกมาจากแม่น้ำเจ้าพระยาที่ตำบลมะขามเต่า อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ไหลผ่านจังหวัดชัยนาท สุพรรณบุรี นครปฐม และไหลออกสู่อ่าวไทยที่ตำบล บางหญ้าแพรก อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร มีความยาวทั้งสิ้นประมาณ ๓๒๕ กิโลเมตร และมีชื่อ เรียกแตกต่างกันไปตามพื้นที่ที่แม่น้ำไหลผ่าน ถ้าไหลผ่านจังหวัดชัยนาท เรียกว่า แม่น้ำมะขามเต่า ไหลผ่านจังหวัดสุพรรณบุรี เรียกว่า แม่น้ำสุพรรณบุรี ไหลผ่านจังหวัดนครปฐม เรียกว่า แม่น้ำ นครชัยศรี และไหลผ่านจังหวัดสมุทรสาคร เรียกว่า แม่น้ำท่าจีน^๔ แม่น้ำท่าจีนได้อำนวยประโยชน์กับ ประชาชน ในพื้นที่ลุ่มน้ำประมาณ ๒,๖๐๘,๔๒๐ คน แต่ในปัจจุบันสถานการณ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ลุ่มน้ำท่าจีนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยมีสาเหตุสำคัญทั้งจาก การกระทำของธรรมชาติ และของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายตัว การเติบโตของเมืองใหญ่ และชุมชนทั่วไปค่อนข้างสูง ทำให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ พื้นที่ต้นน้ำจนถึงพื้นที่ท้ายน้ำ เพื่อเป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาลุ่มน้ำ ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่เคยมีความอุดมสมบูรณ์เสื่อมโทรมมากขึ้น และส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตของประชาชน

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ ๕ จึงได้จัดทำโครงการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำแม่น้ำ ท่าจีน ร่วมกับกรมควบคุมมลพิษ เพื่อดำเนินการติดตาม ตรวจสอบ คุณภาพน้ำ แม่น้ำท่าจีน นอกจากนี้ยังได้ประสานความร่วมมือสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ ๖ เพื่อเก็บตัวอย่างน้ำ และ วิเคราะห์คุณภาพน้ำท่าจีน ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗ ดังนี้

๑. แม่น้ำท่าจีนตอนบน ตั้งแต่ชัยนาทถึงอำเภอเมืองสุพรรณบุรี ระยะทาง ๑๒๓ กิโลเมตร คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์พอใช้ มีค่า DO ระหว่าง ๔ – ๖ มิลลิกรัมต่อลิตร กำหนดคือแหล่งน้ำประเภท ที่ ๒ แต่ผลการตรวจวัดจะอยู่ในเกณฑ์แหล่งน้ำประเภทที่ ๓

๒. แม่น้ำท่าจีนตอนกลาง ตั้งแต่อำเภอเมืองสุพรรณบุรีถึงอำเภอนครชัยศรี นครปฐม ระยะทาง ๑๒๐ กิโลเมตร คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมมีค่า DO ต่ำกว่า ๔ มิลลิกรัมต่อลิตร

^๒สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, **คู่มือวิชาการโครงการคนรักวัด**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐), หน้า ๔.

^๓สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ ๕ ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, **๙ สู่ทศวรรษ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการลุ่มแม่น้ำท่าจีน**, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๔๘), หน้า ๗.

^๔กรมควบคุมมลพิษ, **วิกฤตการณ์แม่น้ำท่าจีนเน่าเสีย**, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๔๓), หน้า ๘๖.

เกณฑ์เป้าหมายที่กำหนดคือแหล่งน้ำประเภทที่ ๓ แต่ผลการตรวจวัดจะอยู่ในเกณฑ์แหล่งน้ำประเภทที่ ๔

๓. แม่น้ำท่าจีนตอนล่าง ตั้งแต่อำเภอนครชัยศรี นครปฐมถึงปากแม่น้ำอำเภอมืองสมุทรสาคร ระยะทาง ๘๒ กิโลเมตร คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมมากมีค่า DO ต่ำกว่า ๒ มิลลิกรัมต่อลิตร เกณฑ์เป้าหมายที่กำหนดคือแหล่งน้ำประเภทที่ ๔ แต่ผลการตรวจวัดจะอยู่ในเกณฑ์แหล่งน้ำประเภทที่ ๕^๕

กิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่ดินในลุ่มน้ำท่าจีนที่มีความหลากหลาย ทั้งการเกษตรกรรม ปศุสัตว์ โดยเฉพาะฟาร์มสุกร โรงงานอุตสาหกรรม และกิจกรรมของชุมชน ส่งผลให้คุณภาพน้ำ และคุณภาพสิ่งแวดล้อมในลุ่มน้ำเกิดความเสื่อมโทรมเป็นลำดับ โดยเฉพาะคุณภาพน้ำในแม่น้ำท่าจีนได้มีปัญหาการเน่าเสียของแม่น้ำเกิดขึ้นจนทำให้บางพื้นที่ไม่สามารถนำน้ำไปใช้อุปโภคบริโภคได้ ก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อประชาชนอย่างมาก รวมทั้งเป็นการทำลายแหล่งของสัตว์น้ำที่ส่งผลกระทบต่อการประมง และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำไปด้วย

ในปัจจุบันการมีส่วนร่วมในการพัฒนาในรูปแบบ “พหุภาคี” ในลักษณะประชาสังคมที่เข้มแข็ง การพัฒนาให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างพระสงฆ์ องค์กรภาครัฐ รวมถึงประชาชนในชุมชน จึงเป็นกระแสหลักของการพัฒนาที่ควรเกิดขึ้น โดยในส่วนคณะสงฆ์เอง แม้จะพบว่าพระสงฆ์ทั่วประเทศยังคงมีความต้องการความร่วมมือในการพัฒนาวัดผ่านการสนับสนุนจากทั้งองค์กรภาครัฐ ผู้นำท้องถิ่น และสถาบันการศึกษา เพื่อให้พระสงฆ์เป็นผู้นำพัฒนาสังคม ให้ตอบสนองยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนของภาครัฐ ผ่านองค์กรทางศาสนาและภาคประชาชนในท้องถิ่น แต่ด้วยการขาดกระบวนการมีส่วนร่วมที่สามารถสร้างจิตสำนึกการเป็นเจ้าของการพัฒนาให้วัดเป็นแหล่งศูนย์รวมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ชุมพลังปัญญาของชุมชนได้ ทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ยังคงเป็นไปในรูปแบบต่างฝ่ายต่างทำเพื่อตอบสนอง “รัฐ” โดยละเลยผลสุดท้าย (outcome) ที่จะเกิดขึ้นแก่ “พลเมือง” ของรัฐไป เหล่านี้ล้วนแต่ส่งผลสัมฤทธิ์ต่อกิจกรรม และการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อพัฒนาให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนอย่างยั่งยืนได้^๖

พระสงฆ์เป็นผู้แทนของสถาบันทางพระพุทธศาสนาที่มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะพระสงฆ์ในวัดที่อยู่ติดบริเวณริมแม่น้ำท่าจีน ซึ่งน่าจะมีจิตสำนึกสาธารณะในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน เพื่อเป็นการทำให้แม่น้ำท่าจีนใสสะอาด ไม่เกิดปัญหามลพิษ รวมทั้งเป็นการแก้ไขปัญหาแม่น้ำท่าจีนเน่าเสีย โดยที่พระสงฆ์แสดงออกในรูปของการกระทำหรือพฤติกรรมที่อยู่ในวิสัยของสงฆ์ โดยการอบรมสั่งสอน การให้คำแนะนำ ปรีกษา การสนับสนุนกิจกรรม การทอดผ้าป่า ตลอดจนทั้งประสานความร่วมมือระหว่างชุมชน และนอกชุมชนให้ตระหนักถึงหน้าที่ความรับผิดชอบต่อแม่น้ำท่าจีน โดยมีส่วนร่วมในการจัดตั้งชมรมเรารักแม่น้ำท่าจีนขึ้น ซึ่งมีที่ตั้งของชมรมอยู่ที่วัดบางช้างเหนือ ตำบลคลองใหม่ อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม

^๕สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ ๕ สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, รายงานการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำ แม่น้ำท่าจีน คลองสาขา และแม่น้ำคาบเกี่ยว ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๕๗), หน้า ๖.

^๖สุชุม เฉลยทรัพย์ และคณะ, โครงการศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๐), หน้า ๑๙๕.

จากสภาพปัญหามลพิษที่เกิดขึ้น และความสำคัญที่แม่น้ำท่าจีนมีต่อการพัฒนาอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม และเขตพื้นที่ใกล้เคียง ผู้ศึกษาวิจัยจึงมีความสนใจ และเห็นว่าการจัดการมลพิษทางน้ำเป็นเรื่องที่ทุกคนจะต้องร่วมมือกันในทุก ๆ ด้าน รวมถึงวัดที่มีพื้นที่ติดแม่น้ำ ทั้งด้านการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา การวางแผนดำเนินงานกิจกรรม การลงทุน และการปฏิบัติการติดตาม และการประเมินผล จากการถ่ายทอดประสบการณ์ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการปฏิบัติที่ถูกต้อง การสร้างและการปฏิบัติตาม กฎหมายข้อบังคับ รวมถึงการร่วมรับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น เพราะหากเรายังไม่ปล่อยให้การอนุรักษ์ทรัพยากรแม่น้ำเป็นเรื่องที่รัฐบาลจะต้องดำเนินการ การทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนก็คงยังเกิดต่อไป และเกิดผลกระทบกระเทือนต่อชุมชนอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ประชาชนจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีจิตสำนึกสาธารณะ มีความพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิใช้เสียง เพื่อร่วมกำหนดแนวทางการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของตน

ดังนั้นการศึกษาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเป็นต้นแบบต่อชุมชนอื่น ๆ ที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการผสมกลมกลืน การประกอบอาชีพตามปกติของตนไปพร้อม ๆ กับการร่วมอนุรักษ์ และการพัฒนาแม่น้ำในชุมชนของตน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาในโอกาสต่อไป โดยศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน และปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน และแนวทางในการแสวงหามาตรการสนับสนุนการอนุรักษ์แม่น้ำในเขตอื่น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจต่อไป

จากเหตุผลดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษา การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เพื่อเป็นข้อมูลในการกระตุ้น และสร้างแรงจูงใจ ให้พระสงฆ์ใส่ใจในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน ให้แม่น้ำท่าจีนใสสะอาด ไม่เกิดปัญหามลพิษ รวมทั้งเป็นการแก้ไขปัญหาแม่น้ำท่าจีนเน่าเสีย แบบยั่งยืนตลอดไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ ระดับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล มีความแตกต่างกันหรือไม่

๑.๓.๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มีอะไรบ้าง

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม” และกำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้ คือ

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับ “การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม” ตามทฤษฎีของการมีส่วนร่วม^๑ ใน ๔ ด้าน ประกอบด้วย ๑) ด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ๒) ด้านการวางแผนดำเนินงานกิจกรรม ๓) ด้านการสนับสนุนและการปฏิบัติ ๔) ด้านการติดตามและประเมินผล

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านตัวแปรของการวิจัยไว้ ๒ ประเภท ได้แก่

๑. ด้านตัวแปรต้น (Independent Variables)

ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ สถานภาพ อายุ พรรษา ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาแผนกธรรม วุฒิการศึกษาแผนกบาลี

๒. ด้านตัวแปรตาม (Dependent Variables)

การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ใน ๔ ด้าน ได้แก่

- ๑) ด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
- ๒) ด้านการวางแผนดำเนินงานกิจกรรม
- ๓) ด้านการสนับสนุนและการปฏิบัติ
- ๔) ด้านการติดตามและประเมินผล

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์ในเขตปกครองอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน ๖๔๒ รูป^๒ ผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยวิธีการสัมภาษณ์ จำนวน ๗ รูป/คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เขตปกครองคณะสงฆ์ในอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยแบ่งเขตการปกครองระดับตำบล ออกเป็น ๔ ตำบล แบ่งเขตการปกครองระดับวัดออกเป็น ๒๔ วัด

^๑โกวิท พวงงาม, การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน, (ม.ป.ท., ๒๕๔๕), หน้า ๘.

^๒สำนักงานเจ้าคณะอำเภอสามพราน, บัญชีสถิติวัดและจำนวนพระภิกษุสงฆ์, (นครปฐม : สำนักงานเจ้าคณะอำเภอสามพราน, ๒๕๕๘), หน้า ๑.

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาครั้งนี้ กำหนดในช่วงระยะเวลาระหว่างเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๕๘ ถึงเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙ รวมระยะเวลาทั้งหมด ๖ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของ พระสงฆ์ในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์ต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๕ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาแผนกสามัญต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๖ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาแผนกธรรมต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๗ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าไปมีส่วนร่วมในดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ใน ๔ ด้าน ดังนี้คือ ด้านการค้นหาค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา ด้านการวางแผนดำเนินงานกิจกรรม ด้านการลงทุน และการปฏิบัติ ด้านการติดตาม และประเมินผล

พระสงฆ์ หมายถึง พระภิกษุในพระพุทธศาสนาที่ได้รับการอุปสมบทโดยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ พระสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

การอนุรักษ์ หมายถึง การกระทำเพื่อรักษา และป้องกันความเสื่อมโทรม รวมทั้งกิจกรรมทั้งหลายที่ยึดอายุของแม่น้ำท่าจีนให้มีคุณภาพดี

แม่น้ำท่าจีน หมายถึง แม่น้ำที่แยกมาจากทางฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยาที่ตำบลมะขามเต่า อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ไหลผ่านจังหวัดชัยนาท สุพรรณบุรี นครปฐม และไหลออกสู่อ่าวไทยที่ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ในที่นี้ ศึกษาเฉพาะแม่น้ำท่าจีน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการค้นหาค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงานกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการลงทุน และการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผลการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน

การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา หมายถึง การทราบถึงปัญหาเดิมของพื้นที่นั้น ๆ ว่ามีปัญหาเกิดจากสาเหตุอะไร

การวางแผนดำเนินงานกิจกรรม หมายถึง การเทศน์/สั่งสอนส่งเสริมพระภิกษุ สามเณร เด็กวัด ผู้ที่อาศัยอยู่ในวัด และชาวบ้าน ในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน การให้ข้อมูลหรือองค์ความรู้ เกี่ยวข้องการระดมความคิด

การสนับสนุนและการปฏิบัติ หมายถึง การที่ทุกส่วนในชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้าง ประโยชน์ให้กับชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ เทคโนโลยี และอื่น ๆ จากองค์กรภาคี การพัฒนา

การติดตามและประเมินผล หมายถึง การเข้าไปมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล การอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน กับองค์กรคณะสงฆ์และชุมชน มีการร่วมแสดงความคิดเห็นสรุปแนวทางการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ได้ทราบการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๑.๗.๒ ทำให้ได้ทราบผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ทำให้ได้ทราบปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๑.๗.๔ ผลการวิจัยจะนำไปเป็นสารสนเทศ ในการเป็นแนวทางส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม